

РОЗШИРЕННЯ ДІАПАЗОНУ ФУНКЦІЙ ДЕРЖАВИ ТА КОРУПЦІЯ: ПРИЧИННО-НАСЛІДКОВИЙ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗОК

Сучасний соціально-економічний устрій України, який сформувався, у тому числі, у результаті інституціональної трансформації економіки характеризується посиленням ролі держави як виробника суспільних благ. При цьому фундаментом для створення умов реалізації пріоритетних цілей і завдань економічного розвитку є – довіра до держави.

Якщо виходити із визначення довіри, яке надає Ф. Фукуяма, як “очікування, що виникає у членів співтовариства, того, що інші його члени будуть поводити себе більш-менш передбачуваним чином, чесно і з повагою до потреб оточуючих, у згоді з деякими загальними нормами” [1, с.52], то держава як носій більш високого рівня довіри, ніж інші суб’єкти ринкових відносин, в кризовий період має більше шансів успішно формувати власні фінансові ресурси.

Розширення діапазону функцій держави в умовах демократії потребує відповідного зростання обсягів фінансових ресурсів для їх виконання та створення системи дієвого контролю за їх цільовим використанням з боку інститутів влади. В умовах коли держава виконує свої функції неефективно, створюється ситуація, що породжує виникнення корупції. Основним джерелом корупції в країнах з ринками, що розвиваються, виступає делегування чиновникам дискреційних регуляторних повноважень, які держава бере на себе, але не може виконати своєчасно та у повному обсязі.

Це свідчить про неадекватність інституціональних рамок суспільства стану його розвитку, зокрема, відсутність необхідних формальних правил, що регламентують відносини між державою та іншими економічними агентами. Корупція знижує ефективність бюджетних витрат і погіршує їхню структуру. Делегування державним органам влади занадто великого обсягу повноважень, який вони не можуть виконувати ефективно, призводить до виникнення бюрократизму.

Тому при зміцненні базового інституту – держави та формування довіри до неї з боку громадян необхідно враховувати негативний вплив таких явищ в Україні, як корупція та бюрократія. Оскільки, як стверджував В. Нісканен, послідовник теорії суспільного вибору, бюрократія в якості своєї мети переслідує не максимізацію бюджету в цілому, а максимізацію так званого “дискретного бюджету”, тобто тієї його частині, якою вона розпоряджається більш-менш довільно, непідконтрольно спонсорів в особі політиків. Тому через високий ступінь недовіри до держави необхідно створювати відповідні інститути для захисту інтересів громадян та одночасно для захисту їхніх організацій (об’єднань) [2].

При цьому корупція має різні ефекти впливу на економіку країни. Позитивна роль корупції полягає в тому, що корумпована економіка характеризується швидкими темпами економічного зростання порівняно з некорумпованою, якщо обидві вони перебувають у неефективних інституційних типах. Саме ці фактори разом із тіньовою економікою впливають на формування структури національного капіталу і середнього класу. Отже, у короткостроковому періоді корупція може бути детермінантом економічного зростання, але вже у середньостроковому – темпи зростання помітно падають через непередбачуваність корупційних угод. Така тенденція ще більше посилюється у довгостроковому періоді та може навіть мати від’ємне значення. У значних масштабах корупція призводить до падіння виробництва і деградації суспільства.

Негативна роль корупції полягає у тому, що в довгостроковому періоді вона значно знижує ефективність економіки за рахунок консерватизму по відношенню до науково-технічного прогресу і реформуванню суспільних відносин; формує спотворену ідеологію продажного суспільства, де панує правовий нігілізм; перекидає систему розподілу доходів, збільшуючи стимули для нечесних, корумпованих громадян та чиновників, що неефективно розподіляють ресурси в економіці.

Корупція, як й інші інституціональні трансформації, зокрема рейдерство, безробіття, бюрократія тощо, у незначних обсягах і масштабах ці явища спроможні відігравати позитивну роль у розвитку економіки та суспільства. Залежно від наслідків зазначених інституціональних трансформацій, вони можуть виступати індикаторами провалів у державному управлінні, своєрідними стабілізаторами суспільства та стимулами до самовідновлення та адаптації до нових умов функціонування економічних агентів у період переходу економіці із стану хаотично структурованої до регульованої ринкової.

Вважаємо, що інституціональний підхід є тим підґрунтям, що дозволяє подолати системні диспропорції, що виникають під час визначення оптимальних обсягів державних функцій та пошуку необхідних джерел їх фінансування з метою забезпечення сталого розвитку країни. Оскільки причини призупинення темпів зростання економіки мають системний характер, то необхідно ліквідувати інституційні обмеження шляхом укріплення базових інститутів економічного розвитку: власності, влади, довіри, управління тощо. Тобто вирішення проблеми результативності економічних реформ в Україні перетікає в політичну площину.

Список використаних джерел:

1. Фукуяма Ф. Доверие: социальные добродетели и путь к процветанию / Френсіс Фукуяма ; Пер. с англ. – М.: АСТ МОСКВА, 2006. – 730 с.
2. Нисканен В.А. Бюрократы и политики // Вехи экономической мысли. Экономика благосостояния и общественный выбор. Т.4. СПб.: Экономическая школа, 2004. [Электронный ресурс] – Режим доступа к статье: http://www.seinstitute.ru/Files/veh4-3-17_Niskanen.pdf.